

ENGLESKE IMENIČKE POSUĐENICE U HRVATSKOM ILI SRPSKOM JEZIKU INFORMATIČKE STRUKE

1.

U članku se raspravlja o imeničkim posuđenicama iz engleskog jezika koje se koriste u hrvatskom ili srpskom jeziku na području informatike. Razmotreni su osnovni tipovi posuđenica i ukazano je na mogućnost njihove zamjene domaćim nazivima.

Imenička posuđenica; engleski; hrvatski; informatika.

1.1. Kao neizbježni pratilac svekolikog čovjekovog razvoja jezik posjeduje sposobnost imenovanja svih predmeta, pojava i procesa na svim područjima ljudskog djelovanja. Ta se njegova tvoračka sposobnost izrazito očituje i na području informatike, relativno mlade znanosti i struke koja se od samog početka razvija silnom brzinom i danas prodire u sve pore ljudskog života i rada. Buran razvoj informatike u kojem prednjače Sjedinjene Američke Države očituje se u engleskom jeziku stvaranjem velikog broja novih riječi i izraza ili proširivanjem značenja brojnih leksičkih jedinica radi imenovanja novih predmeta i pojmova na informatičkom području (usp. Weik 1969, Sippl i Sippl 1972, Rosenberg 1984). Tako su Sjedinjene Američke Države postale ne samo vodeći proizvođač informacijskih uređaja i izvor teorijskih uopćavanja o prirodi informacijskih procesa već je i engleski jezik na informatičkom području postao najznačajniji jezik davalac iz kojeg posuđuju svi jezici u svijetu.

1.2. Naravno, svaka rasprava o jeziku informatike morala bi se zasnivati na preciznom određenju tog područja znanosti i struke i njegovu razgraničenju od usko povezanih područja, kao što su računalna znanost i telekomunikacije. No takvo precizno razgraničenje čini se da je u ovom času teško moguće (usp. Ralston i Meek, eds. 1976:657) jer se u pojedinim određenjima više radi o naglasku i usredotočenju na pojedine vidove predmeta nego o strogo odvojenim područjima izučavanja i djelovanja. Kako se u ovom razmatranju, u skladu s definicijom koju navode Longley i Shain (1986:173), informatika shvaća u širokom značenju kao "znanost koja se bavi prikupljanjem, prijenosom, pohranom, obradom i prikazivanjem informacija", neki jezični izrazi o kojima će ovdje biti riječi pripadaju jednako, ili čak s većim pravom, jeziku računalne znanosti, telekomunikacija ili čak kojem drugom bliskom području.

1.3. Razmatranje engleskih imeničkih posuđenica na informatičkom području temelji se na jezičnoj građi koja je prikupljena iz različitih izvora. Primjeri su uzeti ne samo iz stručnih i znanstvenih djela, uključujući i leksikografske priručnike, već i iz pojedinih popularnih članaka iz dnevnog i periodičnog tiska. To je učinjeno zbog toga što su istraživanja pokazala (Filipović 1978:141) da tuđe riječi unose u jezik uglavnom najčešće stručnjaci, popularizatori znanosti i pisci članaka u dnevnicima i časopisima za široke slojeve čitatelja. Uz svaki primjer, bilo da se radi o imenici ili, u vezi s njom, o kojoj drugoj vrsti riječi, navodi se izvor u kojem je navedeni oblik potvrđen. Popis izvora iz kojih su primjeri uzeti naveden je na kraju članka, s tim što je svaki izvor označen odgovarajućom kraticom. Primjeri su uzimani isključivo iz izvora koji priradaju hrvatskoj varijanti hrvatskog ili srpskog jezika, pa se sva zapažanja i zaključci odnose na tu varijantu. Pri tom valja dodati da se naziv posuđenica u ovom članku upotrebljava u širem značenju, da se njime označi bilo koja posuđena riječ ili izraz, bez obzira na stupanj njene prilagođenosti jeziku primaocu.

1.4. Imeničke su riječi općenito najučestalije posuđenice na svim područjima jezične upotrebe (Filipović 1986:127). Prikupljena građa potvrđuje tu činjenicu i pokazuje da su imenice najbrojnije posuđenice i u hrvatskom ili srpskom jeziku informatičke struke. Pretežni dio tih posuđenica može se svrstati u slijedeće šire značenjske skupine: imenice koje označavaju naprave i sredstva (2.1), imenice koje označavaju radnje, procese i postupke (2.2), imenice koje označavaju jedinice podataka ili informacija (2.3) i imenice koje označavaju zvanja ili područja zanimanja pojedinca (2.4). Iako izvan ovih semantičkih skupina neminovno ostaje stanovit broj neobuhvaćenih imeničkih posuđenice, imenice koje pripadaju navedenim značenjskim skupinama u dovoljnoj mjeri ukazuju na tipične pojave na tom području jezičnog posuđivanja.

2.

2.1.1. Među imeničkim posuđenicama koje označavaju naprave i sredstva posebnu skupinu čine one s dočekom -or i -er. U pretežnom broju slučajeva to su imenice koje potječu iz klasičnih jezika, neke su se već ranije integrirale u hrvatski ili srpski jezik, a sada, u svojem angliziranom obliku, ponovo ulaze u brojne druge jezike kao informatički nazivi. Oba ta sufiksa u engleskom jeziku označavaju vršitelja radnje (2.4) ili napravu koja vrši radnju, a takvo njihovo značenje već se ustalilo i u hrvatskom ili srpskom jeziku. U ovu skupinu posuđenica možemo svrstati slijedeće imenice: akumulator (GS1, 83), assembler (GS2, 86) i assembler (FŽ, 191), bafer (KČ, 132) i buffer (GS1, 268), dekoder (GS1, V), dekriptor (AB,78), demodulator (VF1, 216), demultipleksor (GS2, 281), digitalizator (V, 17.VI 85,4), editor (GS1, 234), emulator (VF1, 325), enkriptor (AB, 78), interpretator (GS2,183), interpreter (GS2, 183) i interpreter (NM, 73), koncentrator (VF1, 216), konvertor i konverter (VM, 145), kompilator (VF2, 115) i kompajler (GS1, 165), kompjutor (VF1, 21) i kompjuter (KČ, 91), kursor (V, 4.II 85,9), loader (GS1, 235), multipleksor (VF1, 215) i multiplekser (FR, 144), monitor (VF1, 320), procesor (VF1, 22), ploter (VF1, 184), printer (GS2, 60), supervizor (VF1, 320) i dr. Treba također dodati da se neke od navedenih posuđenica javljaju u sklopu s prefiksima makro-, mikro-, mini- i super-,

npr. makroassembler (GS2, 185), mikrokompjuter (VF2, 169), mikroprocesor (GS2, 85), minikompjuter (VF2, 169), superkompjuter (KČ, 230) i dr., tako da se i na ovaj način broj posuđenica znatno uvećava. Dočetak -or obično se smatra prilagođenijim hrvatskom ili srpskom jezičnom sustavu od dočetka -er, pa mu se u hrvatskom književnom jeziku daje prednost, mada je broj posuđenica na -er već toliko velik da se takva shvaćanja nužno ublažuju. Navedeni primjeri dokazuju da se preuzete tuđice obično grafijski prilagođavaju jeziku primaocu, ali se sreću i njihovi likovi u izvornoj grafiji, ponekad stavljeni među navodnike ili otisnuti kurzivom, da bi se na taj način istaklo da se radi o neintegriranom stranom elementu.

2.1.2. Za neke imeničke posuđenice na -or/-er koje označavaju naprave postoje domaće zamjene koje se često koriste: bafer se zamjenjuje imenicom spremnik (ST, 39) i međumemorija (AB, 65), umjesto deskriptor javlja se naziv opisivač (VF1, 295) i opisnik (NM, 127), editor se zamjenjuje riječju uređivač (NM, 212), interpretator imenicom tumač (NM, 204), konverter riječju pretvarač (VM, 25), kursor se zamjenjuje imenicom uputnik (NP, 8), rjeđe izrazima pokazivač (V, 4.II 85,9), vodilica (NP, 8), tražilica (NP, 8) ili svjetlosna markica (NM, 194); tuđica loader zamjenjuje se imenicom punilac (ST, 140) ili punjač (NM, 162), ploter se zamjenjuje imenicom crtalo (ST, 70), crtlač (VF3, 171) i crtaljka (J,31,4,1984,121); mjesto printer upotrebljava se pisač, (V, 26.XI 84,9), ispisivalo (VF1, 179) i štampač (GS2, 65), a supervizor se zamjenjuje izrazom nadzorni program (NM, 113). Ovo nedvojbeno pokazuje da se postupno sustavno stvara domaće informatičko nazivlje koje istiskuje preuzete engleske tuđice, iako još znatan broj njih nema odgovarajuće domaće zamjene.

2.1.3. O posuđenici kompjutor/kompjuter već je pisano u stručnom tisku. Iako bi, s obzirom na njeno porijeklo iz latinskog jezika, prilagođeniji oblik bio komputor, a ne anglicizirani oblik kompjutor, koji je dvostruko obilježen kao tuđica i, prema tome, manje je prikladan (usp. Finka 1973:103), taj lik nije uopće potvrđen u jezičnoj praksi (usp. Babić 1970:89). Slična se argumentacija protježe i na posuđenicu kompajler, ali je u ovom slučaju prilagođeniji oblik kompiletor ušao u široku upotrebu i, proširivanjem značenja, postao informatički i računalni termin. Kao domaće zamjene za kompjutor koriste se imenice računalno i računar. No iako se radi o pojmovnim istoznačnicama, treba ipak dodati da, u širokom upotrebnom smislu međusobne zamjenjivosti u svim kontekstima, njihova istoznačnost nije potpuna. Naziv kompjutor (u istočnoj varijanti redovito kompjuter) rabi se na čitavom području hrvatskog ili srpskog jezika, računalno je isključivo svojstveno zapadnoj (hrvatskoj) varijanti hrvatskog ili srpskog jezika, dok se računar pretežno koristi u istočnoj (srpskoj, crnogorskoj i bosanskohercegovačkoj) varijanti. No iako je oblik računalno u općoj upotrebi u hrvatskom jeziku, od njega izvedeni pridjev računalni jedva da je zabilježen (J,32,5,1985,144), a imenica računalstvo nije potvrđena u našoj građi. Iako bi zapravo općenito trebalo koristiti te izvedenice, umjesto njih se u hrvatskom jeziku redovito koriste oblici računarski (GS2, 144) i računarstvo (V,3.VI 85,5). Uz to vrijedi zapaziti da prema imenici kompjutor ne postoji izvedenica koja bi bila istoznačna s oblikom računarstvo, a prema imenicama računalno i računar, opet, ne postoji odgovarajući glagol koji bi se značenjski podudarao s glagolom komputorizirati niti imenica koja bi bila istoznačna s imenicom komputorizacija (V,31.X 88,8), što znači da se računalno i kompjutor međusobno dopunjavaju, pa stoga i nije neobično što se upotrebljavaju naizmjenično.

2.1.4. Osim posuđenica na -or i -er, za označavanje uređaja i sredstava rabi se i znatan broj imeničkih posuđenica s drugim dočecima. One koje završavaju na suglasnik obično su u hrvatskom jeziku muškoga roda, a one koje završavaju na -a ženskoga su roda. Među takve imenice mogu se ubrojiti slijedeće: apstrakt (HP, 59), bus (GS2, 47), čip (GS2, 84), disk (GS2, 228), disketa (V,22.XI 84,9), displej (NM, 42) i display (FŽ, 60), faksimil (FR, 20), firmver (KČ, 165) i firmware (VF1, 328), hardver (KČ, 165) i hardware (VF1, 20), hologram (V,3.VIII 85,8), indeks (VF2, 137), interfejs (J,31,4,1984,119), interfeis (GS1, 179) i interface (GS2, 85), instrukcija (GS1, 87), klon (I,1,1988,67), labela (MS, 52), laptop (D,I5.VI 89,77), modem (FR, 24), piksel (V,17.VI 85,4), softver (VF2, 46) i software (VF1, 20), subrutina (KČ, 67) i dr. Neke od tih posuđenica, npr. disk, faksimil, indeks, instrukcija i klon, već su se davno ustalile u hrvatskom leksiku, a sada, s prodorom informacijske tehnike, dobivaju nova značenja. I ovdje se, u mnogim slučajevima, domaći naziv rabi usporedo ili čak češće od posuđenice: umjesto apstrakt upotrebljava se sažetak (HP, 82), umjesto busa običnija je sabirnica (V,29.IV 85,5), umjesto displej upotrebljava se prikazni uređaj (NM, 155) ili integrirana tuđica ekran (GS1, 77); imenica indeks ponekad se zamjenjuje riječju kazalo (ST, 152), naredba (GS1, 3) je, izgleda, češća od instrukcije, interfejs se zamjenjuje imenicom međusklop (V,29.IV 85,5), kad se radi o elektroničkom poveznom uređaju, ili imenicama spojište (AB, 63) i sučelje (MR, VI), kad se radi o zajedničkoj granici između različitih sustava ili uređaja ili kakvoj drugoj vrsti uzajamne veze; labela se zamjenjuje riječju oznaka (NM, 131), a subrutina hibridnom prilagođenicom potprogram (GS2,150) Međutim, uza sva dosadašnja nastojanja, hardver, softver i firmver ostaju i nadalje u prevladajućoj upotrebi. Jer predložene zamjene - sklopovska podrška (NM, 182), sklopovska oprema (AB, 10), sklopovlje (J,31,4,1984,120), očvrsje (J,31,4,1984,120) ili, čak, željezarija (J,30,4,1983,102) za hardver, programi (ST, 222), programska podrška (V,22.I 86,6), programska oprema (NM, 158) za softver, te sklop za ugrađenom programskom podrškom (NM, 183) za firmver - ne zadovoljavaju sve jezične potrebe, bilo zbog višestranosti, višeznačnosti ili nemogućnosti tvorbe potrebnih pridjevskih riječi. U ovom se slučaju, naime, ne radi samo o zamjeni imenica već i njihovih pridjevskih izvedenica koje se široko koriste na informatičkom području u brojnim višestranim izrazima, kao što su, primjerice, hardverski uređaj (GS1, 275), hardverski zahtjev (V,16.XII 85,4), hardverska konfiguracija (MS, 64), softverska kuća (V,I9.VIII 85,4), softverski proizvod (V,9.IX 85,7), softverski paket (V,9.IX 85,7), softverska tvrtka (V,15.VII 81,4) i sl. U vezi s ovim treba još dodati da u pojedinim slučajevima, osobito kad se radi o ranijim prilagođenicama, posuđenica odnosi prevagu nad domaćom zamjenom. Tako je, npr. indeks uobičajeni izraz za imenovanje odgovarajućih informatičkih pojmova, a kazalo se sreće veoma rijetko. Razlog je vjerojatno u tome što se od imenice indeks lako tvori pridjevska izvedenica, koja se često javlja u višestranim izrazima, kao što su npr. indeksni časopis (HP, 81), indeksna datoteka (AP, 105) indeksna organizacija (TS, 159), indeksna tabela (VF1, 305) i dr., glagol indeksirati (1Y,I8,I- 2,1986,66) i glagolska imenica indeksiranje (AP, 16), dok kod imenice kazalo, osim potencijalnog pridjeva kazalni, takve mogućnosti ne postoje. I čip se već ustalio i odnio prevagu nad predloženom zamjenom poluvodička pločica (GS2, 89) jer je jednostavniji i jednoznačniji, fonološki je u skladu s hrvatskim jezičnim sustavom i ima mogućnost tvorbe pridjevske izvedenice, koja je već i potvrđena u pridjevu jednočipni (GS2, 108). Dakako, za novopridošlu tuđicu laptop, koja

označava malo računalo koje se drži na krilu, potrebno je što prije pronaći odgovarajući domaći naziv jer ona u tom obliku sigurno nije neophodna.

2.1.5. U vezi s ovakvim i drugim imeničkim posuđenicama stoji i pitanje dvočlanih izraza tipa imenica + imenica koje su neprirodne u hrvatskom ili srpskom jeziku, a jezična ih struktura engleskog jezika nameće jeziku primaocu. Takve se konstrukcije dosta učestalo sreću u informatičkim tekstovima i ponekad se pišu rastavljeno, iako se zapravo radi o polusloženicama s prvim nesklonljivim dijelom, pa ih stoga treba pisati s crticom. Slijedeći primjeri u dovoljnoj mjeri pokazuju o kakvim se sklopovima radi: disk pogon (TV, 66), disk-paket (VF2, 102), disk-jedinica (V,3.VI 1985,5), faksimil-čitač (GS1, 264), indeks registar (KČ, 161), laptop računalo (D,15.VIII 89,76), tekst-editor (NP, 5) i dr. U ovakvim slučajevima hrvatskom je jeziku primjerenija konstrukcija pridjev + imenica, npr. diskovna jedinica, faksimilni čitač, indeksni registar, ili genitivna konstrukcija, npr. paket diskova, editor teksta, kako se to i čini u nekim informatičkim publikacijama. Nešto su drukčijeg tipa dvočlani izrazi koji se sastoje od kratice i imenice, pri čemu kratica čuva svoj izvorni oblik koji je nepromjenjiv. Takvi su sklopovi npr. LSI-čip (GS2, 113), RAM-memorija (TV 53), ROM-memorija (GS1, 219), DOS-editor (TV, 99) i dr. Ovo su sigurno neobične jezične tvorevine koje ulaze u hrvatski jezik, osobito zbog činjenice što se kratice iz engleskog jezika na području informatike skoro isključivo preuzimaju u izvornom obliku i što skoro i da nema pokušaja njihove zamjene odgovarajućim domaćim kraticama. Ovdje se, naravno, mogu upotrijebiti neskrraćeni izrazi kao što su čip visokog stupnja integracije, memorija sa slučajnim pristupom itd., no to ne rješava pitanje preuzimanja kratice na području pojedinih struka, čime će se i jezikoslovci morati potanje pozabaviti kao osobitim jezičnim problemom.

2.2. Znatno broj imeničkih posuđenica iz engleskog jezika koristi se na području informatike za označavanje radnji, procesa i postupaka. Unutar ove semantičke skupine učestale su imenice koje su izvedene sufiksom -nje od odgovarajućih glagola. Tu se opet u dosta slučajeva radi o glagolima ili drugim jezičnim elementima latinskog porijekla koji su se već ranije integrirali u hrvatski ili srpski jezik, a sada, pod utjecajem posuđivanja iz engleskog jezika, ili proširuju svoje značenje ili ostvaruju mogućnost glagolske tvorbe, redovito sufiksom -irati, i na taj način omogućuju izvođenje odgovarajućih glagolskih imenica. Kod većine takvih imenica, stoga, i ne može se govoriti o pravim posuđenicama, već samo o poticaju njihove tvorbe ili ekstenziji njihova značenja pod utjecajem odgovarajućih oblika u engleskom jeziku. Takve su imenice: adresiranje (VF1, 317), asembliranje (KČ, 193), dekodiranje (VM, 44), demoduliranje (AB, 42), demultipleksiranje (GS2, 121), editiranje (AB, 63), formatiziranje (V,3.VI 85,5) i formatiranje (NP, 1), implementiranje (VF1, 72), interpretiranje (VF2, 116), indeksiranje (AP,16), kompiliranje (GS1, 165), mikroprogramiranje (GS1, 219), multiprogramiranje (GS1, 233), multiprocesiranje (GS1, 233), multipleksiranje (GS2, 121), procesiranje (GS1, 44), programiranje (VF1, 257), reformatiranje (NP, 1), resetiranje (GS2, 319), setiranje (GS2, 319) i dr. Usporedo s njima, u dosta slučajeva, supostoje i imenice sa sufiksom -acija, koje također označavaju glagolsku radnju (usp. Babić 1986:185) i praktički su s njima istoznačne. Takve sunpr. demodulacija (VF1, 216), implementacija (FR, 155), formatizacija (V,18.XI 85,6), kompilacija (VF2, 115) i dr. Uz neke od ovih imenica, međutim, odgovarajuća glagolska imenica na -nje nije u upotrebi ili se vrlo rijetko sreće, što je npr. slučaj s imenicama diskretizacija (VM, 153), diseminacija (HP, 82),

emulacija (VF1, 223), kibernetizacija (MT, 4), kompjutorizacija (V,31.X 88,8) i sl. Osim navedenih imenica, za označavnije radnji i postupaka gdje se koriste i nezgrapni hibridni sklopovi kao što su npr. full-duplex prijenos podataka (FR, 33) (dvosmjerni prijenos podataka) ili off-line obrada (MS, 64) (samostalna obrada, odvojena obrada) koji su sasvim nepotrebni i treba ih izbjegavati. U ovu značenjsku skupinu mogli bi se svrstati i neizbježni input (TV, 27) i output (TV, 26), koji se dosta često javljaju u tisku iako za njih postoje dobre domaće zamjene: ulaz (NM, 207) i unos (ST, 75) za input i izlaz (ST, 172) za output.

2.3. Da bi se odgovarajuće označili informacijski procesi i strukture, na području informatike koriste se i brojni nazivi za imenovanje jedinica kojim se označavaju različiti sklopovi podataka ili informacija. U nekim slučajevima engleski nazivi s toga područja zamjenjuju se domaćim izrazima, npr. record imenicom slog (VF1, 301) ili zapis (NM, 225), field imenicom polje (ST, 106), ili već integriranim posuđenicama, npr. block imenicom blok (VF1, 303), file imenicom datoteka (VF1, 306), database izrazom baza podataka (VF1, 313), ali postoji i nekoliko izravnih posuđenica iz engleskog jezika koje su ušle u hrvatski informatički leksik. To su u prvom redu imenice bit (GS1, 9) i bajt (VF1, 187) ili byte (NP, 17). Kako je već dobro poznato, bit je izvorno kratica od izraza binary digit i u tom je obliku ušla u većinu svjetskih jezika, pa i u hrvatski ili srpski. Ona se i fonološki i morfološki dobro uklapa u jezični sustav jezika primaoca. Dobila je množinski oblik bitovi (KČ, 47), rijetko biti (KČ, 159), i pridjevsku izvedenicu bitni (AP, 18), koja je pohrđena u složenicama kao što su jednobitni (GS2, 200), četverobitni (GS1, 9) i sl. Kod imenice bajt, s druge strane, bilo je pokušaja zamjene nazivima bitnjak (ST, 40) i oktet (NM, 124), no nijedan od njih nije ušao u širu primjenu, oktet možda i zbog toga što značenjski potpuno ne odgovara jer svaki bajt ne mora biti oktet. Bajt se tako čvrsto ustalio u hrvatskom informatičkom nazivlju, bez obzira što njegov završni suglasnički skup nije svojstven hrvatskom jeziku (usp. Filipović 1986:90). Dobio je množinski oblik bajtovi (GS1, 24), od njega se može izvesti pridjev bajtni, kao što je to učinjeno složenici megabajtni (V,16.XII 85,4), a javlja se i kao sastavni dio imeničkih složenica gigabajt (V,28.X 85,4), kilobajt (VF2, 59) i megabajt (AP, 15).

2.4. S razvojem informatičke djelatnosti javlja se i potreba imenovanja brojnih informatičkih zanimanja i područja interesa. U nizu slučajeva preuzeti su engleski nazivi, mada neke takve posuđenice mogu postojati i iz ranijih vremena pa im se sada, pod utjecajem engleskog jezika, dodaje novo, informatičko značenje. U ovu skupinu spadaju takve imenice kao što su apstraktor (IY,3,1- 4,1971,10) /engl. abstractor/, dokumentalist (V,4.VIII 85,10) /engl. documentalist/, haker (NP, 28) i hacker (I,3,20.IV 89,23) /engl. hacker/, programer (VF1, 268) /engl. programmer/, operater (GS2, 59) i operator (FŽ, 101) /engl. operator/, sistem-analitičar (MS, 77) i sistemski analitičar (VF1, 75) /engl. systems analyst/. Za ove nazive teško je naći domaću zamjenu, osim kod imenice apstraktor koja se može zamijeniti riječju sažimač, mada ima pokušaja korištenja prilagođenijih oblika ili zamjene dvočlanim izrazima. Sistemski analitičar je, dakako, više u skladu s hrvatskim jezičnim ustrojem, pa mu treba dati prednost pred nazivom sistem-analitičar. Za programer je predložen prilagođeniji oblik programirač (ST, 53), no on nije ušao u širu upotrebu. Za haker i dalje treba tražiti prikladnu zamjenu, mada se gdjekad umjesto njega koristi dvočlani naziv elektronički gusar (I,3,20.IV 89,23). Umjesto imenice dokumentalist upotrebljava se i starija posuđenica dokumentarist (HP, 19), no s

obzirom da ona ima i druga značenja, osobito filmsko, novija posuđenica je zbog svoje jednoznačnosti terminološki prikladnija. Ovdje također valja ukazati na činjenicu da se neke imenice koje označavaju područje zanimanja pojedinca već tvore domaćim sufiksima od engleskih imeničkih posuđenica. Takve su, primjerice, imenice kompjuter (SR,479,30.V 87,13) i softver (SR,479,30.V 87,13). Iako su ovakve izvedenice u skladu s hrvatskom tvorbenom normom (Babić 1986:106-107), valja ipak naglasiti da su one, za sada, potvrđene samo u popularnom tisku i razgovornom jeziku i ne upotrebljavaju se u stručnim i znanstvenim djelima.

3.

3.1. Kao i na drugim područjima ljudskog prezanja, preuzimanje engleskih imeničkih posuđenica na području informatičke djelatnosti uvjetovano je činjenicom što jezični procesi tvorbe domaćih riječi i izraza ili procesi proširivanja značenja postojećih jezičnih jedinica nisu uvijek tako brzi da bi se istog časa mogla zadovoljiti potreba imenovanja novog predmeta ili pojma. Zato je posezanje za stranim nazivom u dosta slučajeva neminovno. Uvođenje stranog izraza u jezik primalac, međutim, uzrokuje nove jezične procese koji su redovito dvojaki: proces prilagođavanja posuđenice na različitim jezičnim razinama i njeno uklapanje u sustav jezika primaoca i proces stvaranja ili pronalaženja domaćeg ili prilagođenijeg naziva radi zamjene preuzete posuđenice. U dosta slučajeva, stoga, i posuđenice i njena domaća zamjena ili zamjene upotrebljavaju se usporedo.

3.2. Iako je u stručnom jeziku informatike prisutan velik broj imenica posuđenih iz engleskog jezika, prikupljena građa pokazuje da je većina djelatnika na tom području svjesna najezde engleskih riječi i da čini sustavne napore da se broj tuđica iz engleskog jezika što više smanji. Međutim, imajući u vidu prirodu engleskog jezika, posao pronalaženja domaćih zamjene nije nimalo lak s obzirom na potrebu da takva imenička zamjena treba da ima mogućnost tvorbe odgovarajućih pridjevskih i glagolskih izvedenica da bi uspješno mogla potisnuti engleski naziv. S tog razloga potrebno je upregnuti sve tvoračke sposobnosti jezika i ne prezati od tvorbe i neobičnih tvorenica, pod uvjetom, naravno, da su u skladu s hrvatskim ili srpskim tvorbenim sustavom.

LITERATURA:

- Babić, Stjepan. 1970. Koji naziv da odaberemo za computer? *Jezik*, XVII,3,1969-1970, str.89-91.
- Babić, Stjepan. 1981. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: JAZU i Globus
- Filipović, Rudolf. 1977. Tuđice i jezična kultura. *Jezik*, XXV,5,1977-1978, str.138-142.
- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu*. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira. Zagreb: JAZU i Školska knjiga.
- Finka, Božidar. 1973. O upotrebi tuđica u hrvatskom književnom jeziku. *Jezik*, XX,4,1972-1973, str.97-106.

- Longley, Dennis i Shain, Michael. 1986. Macmillan Dictionary of Personal Computing and Communications. London: The Macmillan Press Ltd.
- Ralston, Anthony i Meek, Chester L., eds. 1976. Encyclopedia of Computer Science. New York: Petrocelli/Charter.
- Rosenberg, Jerry M. 1984. Distionary of Computers, Data Processing and Telecommunications. New York: John Wiley & Sons.
- Sippl, Charles J. i Sippl, Charles P. 1972. Computer Dictionary and Handbook. 2nd ed. Indianapolis: Howard W. Sams & Co., Inc.
- Weik, Martin H. 1969. Standard Dictionary od Computers and Information Processing. New York: Heyden Book Company, Inc.

IZVORI

- AB - Antun Brumnić. Uvod u računarske komunikacije i mreže. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo, 1987.
- AP - Ante Pulić i Dražen Dragićević. dBASE III: Organizacija i korištenje informacijskih baza. Zagreb: Informator, 1987.
- D - Tjednik "Danas", Zagreb.
- FR - Fjodor Ružić, ur. Javna mreža za prijenos podataka. Zagreb: Zavod za informatičku djelatnost Hrvatske, 1984.
- FŽ - Franjo Žeželj. Blok-dijagrami u elektroničkoj obradi podataka. Zagreb: Informator, 1987.
- GS1 - Gabro Smiljanić. Osnove digitalnih računala. Zagreb: Školska knjiga, 1978.
- GS2 - Gabro Smiljanić. Mikroračunala. Zagreb: Školska knjiga, 1983.
- HP - Helena Pavić. Znanstvene informacije. Zagreb: Školska knjiga, 1980.
- I - Magazin "Izbor", Zagreb.
- IY - Časopis "Informatologia Yugoslavica", Zagreb.
- J - Časopis "Jezik", Zagreb.
- KČ - Krunoslav Čuljat. Organizacija i funkcioniranje digitalnih kompiutera. Zagreb: Stvarnost, 1971.
- MR - Mario Radovan. Programiranje u Prologu. Zagreb: Informator, 1987.
- MS - Marina Souček. Automatsko programiranje. Zagreb: Informator, 1986.

- MT - Miroslav Tuđman. Teorija informacijske znanosti. Zagreb: Informator, 1986.
- NM - Nedeljko Mačesić. Leksikon računarskih pojmova. Zagreb: VPA, 1986.
- NP - Nenad Prelog. Obrada teksta pomoću WordStara. Zagreb: Informator, 1987.
- S - Tjednik "Studio", Zagreb.
- SR - Magazin "Start", Zagreb.
- ST - Erich Buerger (autor hrvatskog dijela Stanko Turk). Obrada podataka i programiranje (engleski, njemački, francuski, ruski, hrvatski). Zagreb: Tehnička knjiga, 1984.
- TS - Slavko Tkalac. Struktura i organizacija podataka. Varaždin: FOI, 1979.
- TV - Teodosije Vujković. Upotreba minikomputora u ekonomskim istraživanjima. Zagreb: Informator, 1988.
- V - Dnevni list "Vjesnik", Zagreb.
- VF1 - Vilim Ferišak, ur. Osnove informatike. Zagreb: Informator, 1981.
- VF2 - Vilim Ferišak, Velimir Srića, Stanislav Kliment, Željko Panian i Ivan Škoro. Osnove informatike. 4. izd. Zagreb: CDO, Birotehnika, 1983.
- VF3 - Vilim Ferišak. Organizacija elektroničke obrade podataka. Zagreb: Informator, 1978.
- VM - Vladimir Matković i Vjekoslav Sinković. Teorija informacije. Zagreb: Školska knjiga, 1984.

Primljeno: 1989-09-08

Stjepo Vojvoda. English Nominal Borrowings in the Croatian or Serbian Language of Informatics.

S u m m a r y

The article addresses the issue of English nominal borrowings in the field of informatics. Main types of the borrowings are discussed and the possibility of their replacement by the equivalent Croatian terms is pointed out.